

ՎԵՆԵՏԻԿ - Ս. ՂԱԶԱՐ

ՌԵԶԹ-ՌԵԶ

ՀԱՅԱՐ

ՁԷ

1930

ՅՈՒՆՈՒՐ

ԹԻԻ 1

ԽԱԶԻ ՃԱՆԱԳԱՐՀ

ԳԱՂԱՓԱՐԻ ՃԱՆԱԳԱՐՀ

ՈՒԹՅՈՒՆԸ ԵՕԹԸ տարի ազգային պատնէշի վրայ անվեհեր կանգնած *ՎԵՐԷ-ԲԱՆԻ*, ողջոյն է որ կը բերեմ ձեզ, ով տա-րագիր եղբայրներ։ Երբ փակելով մի անշուք եւ անժպիտ անցեալ, մենք կը մտնենք յոյսերով ի ապագան։ Յոյսեր՝ որ հաւատքի եւ իրականութեան մարգարէութիւնն են, եւ իմ ողջոյնը նուիրական խոստում մ'է յանուն բազմատանջ եւ հպարտ մայր Հայաստանին, յանուն մեր մայրերուն, քոյրերուն, յանուն ազատութեան զոհուած հերոսներուն, որոնք արինով բացին գաղափարի ճանապարհը։ Իմ ողջոյնը արեւնոտ կտակն է, դեռ մխացող բուխուրիկնե-րուն, կիսաբաց դռներուն, անապատի մէջ արեւակէզ կիսամաղ դիակներուն։

Այս գնաց եւ 1929ը դէպի յաւիտե-նական ոչնչութիւնը։ Մեր անցեալ մարտնչումները եւ ակնկալութիւնները դեռ

կը մնան մեր հոգիին մէջ՝ ճնշուած վրէժի՝ նման Հինգհարիւր տարուան դեղին ասիա-ցիներու ժանգոտած բռնութիւնը չկրցաւ, եւ չէ կարող մեր կուրծքերուն տակ հորդ դեհուած հայրենիքի եւ գիտութեան սրբազան բոցը խեղդել։ Ու մենք նոյն ուխտով, նոյն տենչանքով կ'անցնինք այն կարմիր ճամբայէն՝ ուսկից անցաւ Հայաստան, իր բոլոր գաղափարի հերոսներով։ Ազնուական է մեր եռանդը, եւ բարձր զգացումը, բարոյապէս հզօր ժողովրդի մը արժանի, որ կը միջ զմեզ նայելու դէպի մեր խոր տակուած անցեալը, դէպի ի աներակներն ու փշրուած գէւքերը։ Ոչ սուգի, այլ արդար հպարտութեամբ, յաղթուած եւ ոչ ընկ-ճուած հերոսի ակնարկով։ Մենք զաւակն ենք այն երիտասարդ-ցեղին, այն անզուսպ խանդով եռուն մանուկին, որ գիտէ պաշարիլ հսկաներու հետ, եւ հազար վէրքերով իսկ ծածկուած չի խոնարհիր, չի դաւեր։

Դա մեր հոգեկան կրօնին է, մեր ազգային խոր ինքնագիտակցութիւնն՝ իր արժանիքին եւ մեծութեան: Եւ ինչպէս դարերով կոծուած Ովկիանոսի մը մէջ, մարմնացած է մեր էութեան հետ եւ հայրենի հերոսութիւնն ու հաւատքը, անգուսպ փոթորկումը մեր յաղթապանծ լեռներուն, ապրումի ճակատին վրայ, տիեզերական կռուին մէջ:

Ես կը սիրեմ դիւցազներուն պայքարը, քան փափուկ բազմոցներու մէջ ընկըմամբ սուտ մարգարէներու պատգամները: Երբ անոնք կարմիր դաշտին վրայ արեւնով կը կնքեն անմեղին իրաւունքը, ազգերու ճակատագիրը: Երբ անոնք կը խորտակեն սուրի մէկ հարուածով դիւանագիտական սարդոստայներ:

Այդ արեւնի ճամբան է որ մենք պէտք է կտրենք: Ու ան երկար է, փշաղից Գողգոթայի նման, կատարեսպ ճանապարհ խաչի մը: Սակայն մենք պէտք է քալինք, յաւատել, վստայն եւ հաւատքով: Մահաւանդ մենք տարագիր եղբայրներ՝ որ փշուած հսկայ նաւու մը նման նետուած ենք ափուքէ ափունք բախտին դիւաքոքիչ ալիքներէն: Բայց որ հայր չի տեսներ իր հոգիին խորը նորածագ մեծշտ մը որ ամէն օր կը խոշորնայ մեր հաւատքին եւ զոհաբերութեան հետ, մինչեւ որ օր մը յարութեան առաւօտ ըլլայ:

Ու պատմութեան մէկ եղբական հեզանաքով մը յաղթանակի մէջ արբեցած բըռնաւոր տխտաններու աւերակներին վրայ շշուէ: Ու պատմութիւնը չի խաբէր:

Այսօր մենք ընկճուած, վայրաժատին ժողովուրդ մ'ենք, ձգուած անորոշ բախտին ձեռքը: Հակառակ մեր արիական կռիւներուն, հակառակ մեր դարաւոր անխոնջ պայքարին, մեր յաղթանակ մնաց կիսովին պասկուած, եւ յուսալք մեր իսկ օրիներգական զնացքի ճամբուն վրայ՝ մենք մատուցանք պատմութեան ամենէն տխուր ծաղրանքին: Անոնք մեր լացը հեզնեցին, անոնք մեր արցունքով իրենց արեւնոտ ձեռքերը լուացին:

Ուրեմն պէտք է որ մենք վայրկեան մ'իսկ

կանգ առնենք մեր գաղափարի ճանապարհին. պէտք է լքենք ցմիշտ ազգութիւն եւ հայրենիք: Եթէ մեր մէջ սպառն ապագային վստահութիւնը, ազգութեան սուրբ գաղափարը, ահա այն ատեն մենք յաղթուած կ'ըլլանք փոշիացած՝ աւերակի մը նման, եւ որպէս տխուր ուրուականներ թափառական ինկած օտար երկիրներ՝ աւարգանքով գտնելու կտոր մ'արեւ, թիզ մը հող:

Տխրահաններու, վարդաններու, վահաններու եւ Սահակ-Մեսրոպներու զաւակները յուսալքուիլ չեն գիտեր, քանի որ մեր արմատները ձգուած են անմութական պատմութեան մը խորը: Կարող են մեր սաղարթագեղ մայրիները ջարդել, բայց արմատները կը մնան ու բունը հսկայի մը թիկունք կ'առնէ: Այդ մեր ազգային գոյութեան ամենամեծ թուամբն է, եւ մենք զայն նուիրագործած ենք դարերու մէջ արցունքով եւ արիւնով:

Այսօր ալ քեզմէ, բան երբեք, հայ ժողովուրդ, քու հազար զոհաբերութիւններդ մէջ, նոր Ֆրանսիոյ քահանայագործում կը պահանջուի ազգային խորանին վրայ: Քու ամէն մէկ զաւակն իր բաժինն ունի փրկութեան գործին մէջ, ոչ մէկը դուրս, ոչ մէկն անարգուած. իւրաքանչիւր բազուկը մի թանկագին քար է մեր աւերակները շինելու համար:

Այնտեղ պէտք է ջքանայ ամէն անհատական բաղձանք, ամէն պատիւ եւ ակընկալութիւն օտարէն: Այս՝ գաղափարի ճանապարհն է, խաչի ճանապարհն է: Եւ սուկայն պէտք է որ դիւցազնի քաջութեամբ կտրենք անցինք, անվեհեր ու բարձր ճակատով, հաւատացած մեր ազգային դաւանանքին եւ փրկութեան: Ես խորապէս համոզուած եմ հայ անհատին հոգեկան անձնանուիրութեան, վառ տենչանքին, ազգային ատրուշանը միշտ կենդանի պահելու:

Եւ երբ կը բանամ հայրենայունջ խորեանցին, դիւցազներգակ եղիշէն, ու վառ երանգ յորդ-երակ Փաւստոսը, որոնք հեռաւոր դարերու թանձր վարագորդը պարգեւով սրտիս մէջ կ'արձագանգեն իմ հայ-

ընդուն անորոշական և բզեքը, ես կը լեցուցիմ նոր կորովով եւ յուզումով կը թարմանան գեղեցկօրէն իմ յոյսերս, ինչպէս խիստ ծըմեռներէն վերջ եկող վարունը չքնաղ կ'ըլլայ՝ Ու չգիտեմ որպէս կը լուսաւորուի իմ հոգիս նարեկայ եզերքները կախուած այն միզական կանկեղէն, որով կը տեսնուի իմ Հայաստանին միագնաց հորիզոնները։ Ու կը լեցուիմ այն անխախտ հաւատքով թէ ազգ մը որ պատմութիւն եւ գրական նուիրէն ունի, նա ի յաւիտենից նախասահմանուած է։ Կարող են իյնալ մեր խաչի ֆանապարհի վրայ թուլացած ու վատ հուզիները, բայց նոր աստղեր կ'ելլեն ինկողներուն փոխարէն։

Ո՛ր հայր խանդաղատանքով չի հետեւիր այն երիտասարդական եռուզեռին, այն հաղարումէ կ'հայրենակցական միութիւններուն որ կը ծագին ու կը մարին պղպալակի պէս։ Այնտեղ բան մը կ'եփի, այնտեղ

արտեր կը մարգուրն թունդ Ազգայնական ըլլալու միակ գաղափարին շուրջ։ Այստեղ գաղութներուն մէջ, կուսակցութիւններն ստանձին առանձին այլեւս անելիք չունին, իսկ միասին որաշք պիտի գործեն։

Ժամանակն է որ մենք մեր քաղաքներն իրարու կարկառեց, եւ խմբուած մէկ մարւ մին շուրջ, մէկ դրօշի տակ զինուորական հոգիով ընթանանք գաղափարին ընդառաջ խաչի ֆանապարհով։ Մտնենք 1930-ը վստահ եւ հաստատուն մեր դարաւոր կարմիր ուլիս տին վրայ, եւ փութով պիտի աշխուհենք հայրենիքի երկամեպատ ղուներու բացուած մը, արշալոյսին յանդիման։

«Ես չեմ միտնիր, քիչ չեմ մոռնար, հայտատամ,
Յոյսս կոփուած կըրամիտ։

Կը հաւատամ գաւկեղեցու քաջութեամբ

Քու յարութեանդ, քու փառքիդ»։

Հ. ԱՆՎԵՐՍ ԳՈՒԼԵՆԻՍԵԱՆ

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԱԿԱՆ ԶԵՌՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆԸ

ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

(Շար. Յախորդ թուկն և վերջ)

Զ. Օծումն։ — Մինչեւ հոռ հասանք՝ առանց հանդիպելու զրական յիշատակութեան հայրապետական օծման իւզով, որ կարեւոր կէտ մ'է արարողութեանս ինչո՞ւ չի տեսնուիր բնաւ մոռնի գործածութիւնը։ Որովհետեւ զոյուրթին չէ ունեցեր այդ ամբողջ շրջանին, ոչ միայն կաթողիկոսին, այլ երկար դարեր նաեւ եպիսկոպոսին ու քահանային վրայ։ Առ հաւասարակ արեւելեան եկեղեցւոյ մէջ անծառնօթ էր ու կը մնայ տակաւին կարգաւորաց օծումը։ Արեւմտեան եկեղեցին միայն ունէր զայն, ուսկից փոխ առին նաեւ Կիւրիկիս և ապա արեւելեան Հայք մեր քահանայից ու եպիսկոպոսաց վրայ։ Առաջին անգամ Ղուկիոս Գ պապն հղաւ, որ նըշ-

մարելով անոր պակասը մեր քով, 1185ին թելադրեց զայն, զրելով առ Գրիգոր Տղայ՝ «(Ծէք. և և զձեռնադրեալ քահանայիցն զձեռն և զեպիսկոպոսացն զգլուխս, որով զօրանան յիւրաքանչիւր պաշտօնս՝ և կը կարծեմ՝ որ նոյն ժամանակ իսկ Լամբրտոնացին խառնեց զայն իւր վերակազմած եպիսկոպոսօրհնէից մէջ, ինչպէս կ'երեւի կոստանդնի օրինակին քաղափարէն. «Ինչ հայրապետն օծումն ի գլուխ նորին խառն չանման», յարակից բանաձեւով։

Իայն ծիսական նորութիւնը դիւրաւ չէին կրնար ընդհանրանալ, և երկար ժամանակի կը կարօտէին։ Որով ոչ միայն

Լ. Զաւ. Գ. 144. — Լ. Աստ. 1929, 335»